

PROTOKÓŁ
z IX posiedzenia Polskiej Rady Języka Migowego

Dziewiąte posiedzenie Polskiej Rady Języka Migowego trzeciej kadencji odbyło się w dniu 16 czerwca 2023 r. o godz. 11:00 w Ministerstwie Rodziny i Polityki Społecznej, ul. Nowogrodzka 1/3/5, w Warszawie.

Zgodnie z listą obecności, stanowiącą zał. nr 1 do protokołu, w posiedzeniu wzięli udział następujący członkowie Rady:

- Adam Pietrasiewicz (Ministerstwo Cyfryzacji),
 - Maria Skarżyńska (Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji),
 - Marzena Machałek (Ministerstwo Edukacji i Nauki) – w zastępstwie Pani Joanna Kasińska-Popiel,
 - Ewa Murawska-Najmiec (Krajowa Rada Radiofonii i Telewizji),
 - dr Małgorzata Czajkowska-Kisil (przedstawiciel środowiska osób niesłyszących),
 - Małgorzata Talipska (przedstawiciel środowiska osób niesłyszących),
 - prof. Paweł Rutkowski (przedstawiciel środowiska osób niesłyszących),
 - Grzegorz Kozłowski (przedstawiciel środowiska osób niesłyszących),
 - Michał Garncarek (przedstawiciel środowiska osób niesłyszących),
 - Bartosz Marganiec (przedstawiciel środowiska osób niesłyszących),
 - Marta Abramczyk (przedstawiciel środowiska osób niesłyszących)
- oraz:
- Pan Tomasz Wojakowski – Pełnomocnik ds. dostępności w PFRON,
 - Pani Ewa Dąbrowska – główny specjalista w Biurze Pełnomocnika Rządu ds. Osób Niepełnosprawnych.

Swoją nieobecność na posiedzeniu Polskiej Rady Języka Migowego usprawiedliwili drogą elektroniczną: Pan Adam Stromidło i Pani Zuzanna Szymańska.

Posiedzenie na język migowy tłumaczyły: Pani Mariola Kozłowska-Nowak i Pani Kinga Chmielewska.

Wszystkie osoby obecne na posiedzeniu podpisały listę obecności.

Ustalono następujący porządek obrad:

1. Otwarcie posiedzenia.
2. Zatwierdzenie porządku obrad.
3. Dyskusja z przedstawicielem PFRON p. Tomaszem Wojakowskim.
4. Informacje na temat prac grupy roboczej Rady Dostępności pracującej nad propozycjami zmian ustawy z dnia 19 lipca 2019 o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami P. Adam Pietrasiewicz,
5. Informacja na temat pisma Ministerstwa Sprawiedliwości dot. Tłumaczy przysięgłych.
6. Sprawy różne.
7. Zakończenie obrad.

Ad. 1.

Pani Przewodnicząca powitała wszystkich zebranych członków na X posiedzeniu Polskiej Rady Języka Migowego. W obradach uczestniczyło 11 członków Rady, w tym jedna osoba w zastępstwie bez prawa głosu. W związku z powyższym quorum zostało spełnione. Na posiedzenie zaproszony został Pan Tomasz Wojakowski Pełnomocnik ds. dostępności z ramienia Polskiego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych.

Ad. 2.

Po powitaniu zebranych członków Pani Przewodnicząca przystąpiła do głosowania nad przyjęciem proponowanego porządku obrad. W wyniku głosowania wszyscy zebrani, tj. dziesięć osób uprawnionych do głosowania, członkowie Rady zagłosowali za przyjęciem porządku obrad. Porządek obrad został przyjęty.

Ad. 3.

Następnie rozpoczęła się dyskusja na temat kwestii dofinansowań usług tłumacza języka migowego zgodnie z rozporządzeniem ówczesnego Ministra Pracy i Polityki Społecznej. Pani Przewodnicząca zwróciła uwagę, że w zależności od powiatu sytuacja może inaczej wyglądać tj., inne dokumenty mogą być wymagane. Nie jest to zgodne z prawem i jest to naruszenie

art. 7 Konstytucji. Poruszyła również kwestię finansowania usług tłumacza gdzie 40% kwoty to dofinansowanie, a pozostałe 60% musi pokryć osoba ubiegająca się o takie dofinansowanie. Pani Przewodnicząca wyraziła przeświadczenie, że sprawy wymagające udziału tłumacza migowego toczące się wewnątrz WCPR-u są w takiej sytuacji w pełni finansowane przez centrum. Z tymi wątpliwościami zwróciła się do Pana Tomasza Wojakowskiego – Pełnomocnika ds. dostępności w PFRON, któremu oddała głos. Pełnomocnik zaczął swoją wypowiedź od stwierdzenia, że dofinansowanie usług tłumaczeń języka migowego ze środków PFRON reguluje rozporządzenie. Pieniądze zgodnie ze wskazanym w rozporządzeniu algorytmem są przekazywane do wszystkich powiatów w Polsce. Finansowanie usług tłumacza migowego ze środków PFRON reguluje rozporządzenie, którego PFRON nie jest autorem, a tylko stroną finansującą usługę. W rozporządzeniu wskazane są konkretne informacje oraz dokumenty wymagane w procesie rozpatrywania wniosku. W rozporządzeniu nie ma procedury wg, której samorządy są zobowiązane rozpatrywać wnioski, mają w tym zakresie swobodę działania. Inaczej jest w przypadku kiedy w samorządach są realizowane programy PFRON-u. Są tam ustalane procedury postępowania, wymagane dokumenty. Umowy zawierane we współpracy z PFRON-em są zgodnie z jego wytycznymi. W tym omawianym przypadku tak nie jest. W Warszawskim Centrum Pomocy Rodzinie (WCPR) jest wymagane zaświadczenie lekarskie, które potwierdza, że konkretna osoba jest uprawniona do skorzystania z tej formy pomocy, dofinansowania do usług tłumacza języka migowego. Analiza w tej sprawie pokazała, że powiaty biorą pod uwagę różne akty prawne i różne regulacje, w tym, przede wszystkim rozporządzenie, ale także ustawę o finansach publicznych, w których jest napisane, że podmiot publiczny realizujący zadania publiczne, powinien badać celowość tej pomocy w kierunku czy dany podmiot lub osoba jest uprawniona do skorzystania z takiej formy pomocy. W PFRON-ie przyjrano się tej sytuacji i stwierdzono, że w tym przypadku wystarczyłaby weryfikacja na podstawie oświadczenia osoby ubiegającej się o takie dofinansowanie. Dlatego PFRON na stronie swojego portalu zamieścił komunikat, że w procesie weryfikacyjnej opierać się będzie głównie na orzeczeniu, a jeżeli jest taka potrzeba to też na oświadczeniu. Natomiast powiat czy gmina, na prawach powiatu, może realizować ten obowiązek jak chce i to jest niezależne od PFRON-u. Następnie Pan Wojakowski powiedział, że rozmawiał z pracownikami WCPR-u i usłyszał, że zgodnie z rozporządzeniem muszą wydać decyzję w ciągu 7 dni, co jest niemożliwe w przypadku gdyby pojawiły się jakieś

wątpliwości. Kolejnym nadmiarowym dokumentem jest fakt posiadania przez tłumacza wpisu do rejestru tłumaczy języka migowego. Pracownik WCPR-u potwierdził, że ta pozycja jest na wniosku, ale obecnie nie jest wymagana i będzie usunięta. Kolejne pytanie dotyczyło wielkości procentowego udziału w finansowaniu usługi. Założeniem było, że 60% będą pokrywały osoby głuche, ale po przeliczeniu tego na wartość w pieniądzu kwota okazywała się zbyt duża i osoby te musiały radzić sobie same. Natomiast ani w rozporządzeniu, ani w jakimkolwiek zaleceniu PFRON-u nie ma takiego wymagania, aby stosować udział procentowy. Następnie głos zabrał Pan Bartosz Marganiec, który powiedział, że kontaktował się z WCPR-em wysyłając wniosek w trybie zapytania o informację publiczną. Wyraził zdziwienie dlaczego PFRON jako instytucja dająca dofinansowanie nie ma możliwości zweryfikowania, czy pieniądze są dobrze wydatkowane czy źle. Zwrócił też uwagę, że finansowanie usługi w 40% WCPR i 60% osoba głucha jest zbyt dużym obciążeniem dla osoby głuchej wskutek czego nie spełnia to celu, dla którego zostało zrealizowane i uchwalone. I tak naprawdę jest to bardzo duże obciążenie tworzące niepotrzebne bariery dla osób głuchych. Kolejną sprawą są dokumenty, które miały nie obowiązywać pomimo istnienia jeszcze we wniosku np. zaświadczenie lekarskie czy zaświadczenie o wpisie do rejestru tłumaczy, a nadal w nim są. Stwarza to tylko i wyłącznie problemy i trudności w korzystaniu z tłumaczy. Ten regulamin mówiący o 40 % dofinansowaniu skutkuje tym, że wiele osób głuchych rezygnuje z możliwości skorzystania z dofinansowania tłumaczy języka migowego. I tak naprawdę ten cel dostępności absolutnie nie jest spełniony. Pan Wojakowski zgodził się z kwestiami poruszonymi przez Pana Margańca dotyczącymi dokumentów obecnie wymaganych, ale jednocześnie nie powiedział, że nastąpi likwidacja tych wymagań. Zaświadczenie lekarskie może być zastąpione oświadczeniem, ale PFRON na procedurę oceny wniosków nie ma wpływu. Tak jak nie ma wpływu na inne dokumenty, które powiat będzie chciał weryfikować. Nie zgodził się z zarzutem braku kontroli nad wydawaniem pieniędzy. Powiedział, że PFRON otrzymuje kwartalnie sprawozdania stąd wie na co są przeznaczane pieniądze. Zaznaczył, że kiedy PFRON dostaje sygnały od mieszkańców, że pieniądze mogą być w niewłaściwy sposób wydatkowane, wtedy przeprowadzane są kontrole. Pełnomocnik ds. dostępności zasugerował członkom rady, żeby może zaproponować ministerstwu zmianę zapisów rozporządzenia doprecyzowującą wysokość dofinansowania. Pani Przewodnicząca zgodziła się, że zaświadczenie lekarskie należałoby zastąpić formą oświadczenia. Natomiast jest jeszcze ustawa o środkach

publicznych. Co zrobić kiedy tłumacz do załatwienia spraw jest potrzebny od razu, a głuchy nie ma żadnej możliwości go mieć i musi zrezygnować, podczas gdyby go miał, to mógłby wtedy coś zyskać przez możliwość załatwienia konkretnej sprawy. Pan Wojakowski przyznał, że rozmawiał o wielu wariantach z radcą prawnym i zgodził się, że powinno być wymagane orzeczenie ewentualnie oświadczenie, że konkretna osoba potrzebuje tłumacza. Zwrócił też uwagę, że to ustawodawca w tym przypadku MRiPS powinno w rozporządzeniu rozwiązać tą kwestię.

W dalszej kolejności głos zabrał Pan Pietrasiewicz zadając pytanie czy jest znana skala tych problemów w innych ośrodkach czy PCPR-ach w Polsce? W dalszej części spotkania pojawiały się też takie głosy aby ilość wydatkowanych środków na omawiany cel była jednoznacznie zapisana w rozporządzeniu. Pani Czajkowska-Kilsil powiedziała, że jeżeli na etapie złożenia wniosku niesłyszący napotykają na bariery to dlatego tych wniosków jest tak mało. Pan Rutkowski poparł stanowisko poprzedników potwierdzając, by najpierw zebrać informacje z wybranych WCPR-ów i jednocześnie dążyć do zmiany rozporządzenia. Zasugerował, aby poznać stanowisko WCPR wysyłając przygotowane oświadczenie wraz ze stanowiskiem Rady i prosząc o odniesienie się, czy sprawy mogłyby być w taki sposób rozpatrywane, wyraził iż może to mieć swoje uzasadnienie. Może do tego celu powinien powstać w ramach rady podzespół, który dysponując oboma punktami widzenia mógłby przygotować propozycję dla ministerstwa dotyczącą zmiany rozporządzenia. Następnie głos zabrał Pan Grzegorz Kozłowski, który również zgodził się z tym, że przydałaby się pogłębiona analiza prawna przedmiotowego tematu, by przedstawić konkretne rozwiązania do zapisów w rozporządzeniu. W stanowisku Rady powinno być zapisane, że udział własny osoby głuchej nie może przekroczyć np. 10-20% całości kwoty usługi. Podsumowując dobrze dysponować dokumentami, potwierdzającymi zasadność stanowiska rady, takimi jak: pogłębioną analizą prawną, opiniami wybranych WCPR-ów czy zorganizować parę spotkań z samorządami by poruszyć tą kwestię. W dalszej kolejności Pan Bartosz Marganiec wspomniał o składaniu wniosków tylko w formie online, z którą głusi mają problem. Do dyskusji włączyła się również Marta Abramczyk mówiąc, że osoby prywatne mogą dalej składać wnioski w formie papierowej. Następnie Bartosz Marganiec zapytał jak wygląda sytuacja składania wniosków w programie „Aktywny samorząd”? Pan Wojakowski wyjaśnił, że nie ma takich planów, aby zlikwidować składanie wniosków w formie papierowej. Nie mniej jednak powstał system iPFRON+ służący do składania i oceny wniosków online, gdzie przebiega to szybciej i

sprawniej. Korespondencja przebiega szybciej, natomiast nie ma takiej bariery, w postaci której nie można złożyć wniosku w formie papierowej. Natomiast wnioski złożone papierowo są digitalizowane, zgodnie z wewnętrzną procedurą PFRON. Pojawiło się też pytanie co zrobić gdyby w oddziale terenowym PFRON nie można było złożyć wniosku w formie papierowej – wtedy należy powiadomić centralę PFRON, ale jak dotąd takiej sytuacji nie było. Pani Przewodnicząca spytała przedstawiciela PFRON czy widzi szansę na utworzenie takiego programu PFRON, jak obecnie działający program „Aktywny samorząd” tylko, że dla tłumaczy polskiego języka migowego? Pan Wojakowski wyjaśnił, że nie może odpowiedzieć na to pytanie ponieważ decyzje o utworzeniu programu zapadają na posiedzeniach rad nadzorczych PFRON i ogłaszane przez przewodniczącego Ministra Wdówika. Zawsze przewodniczący może przenieść zadania do obecnego programu. Jednocześnie stwierdził, że w ramach nowego programu Funduszy Europejskich dla Rozwoju Społecznego (FERS) powstanie centrum komunikacji, które będzie wspierało różne osoby.

Następnie Pani Przewodnicząca podsumowała tę część rozmowy i zaproponowała, aby po wakacjach na kolejnym posiedzeniu PRJM, zaprosić Zastępcę Dyrektora Warszawskiego Centrum Pomocy Rodzinie Panią Agatę Błażejczyk oraz ze strony PFRON Pana Tomasza Wojakowskiego.

Ad. 4.

Następnie głos zabrał Pan Adam Pietrasiewicz, który poruszył temat obrad grupy roboczej Rady Dostępności pracującej nad propozycjami zmian ustawy z dnia 19 lipca 2019 o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami. Rozpoczęły się prace polegające na refleksji nad tym, w jaki sposób należy znowelizować ww. ustawę. Obecnie członkowie Rady Dostępności analizują artykuł po artykule tej ustawy i przedstawiają swoje propozycje. Pan Pietrasiewicz zaproponował członkom PRJM aby zgłaszali wszelkie swoje pomysły i potrzeby jeśli uznają, że powinny one być uregulowane w tej ustawie.

Zaproponował, że może być przedstawicielem członków Rady. Pan Bartosz Marganec zwrócił uwagę na dostępność w procesie wyborczym. Lokale wyborcze są dostosowane do ludzi ze szczególnymi potrzebami, ale cały proces wyborczy przed i po wyborach już nie. Położył nacisk na brak tłumaczy w programach telewizyjnych czy zapraszaniu do telewizji osób głuchych, którzy na własną rękę muszą organizować sobie tłumaczy. Pan Marganec zasugerował by może rozwiązaniem byłoby powstanie funduszu dostępnościowego, aby ta

komunikacja była pełna. Głuchy ma prawo do wybrania sobie tłumacza, ale pozostaje jeszcze kwestia odpłatności. Do rozmowy dołączyła też Pani Marta Abramczyk, która stwierdziła że ta ustawa nie jest w całości realizowana bo nie wykonanie jej zapisów nie pociąga za sobą odpowiedzialności karnej. Procedura skargowa jest bardzo trudna – zasugerowała jako możliwy temat na kolejne spotkanie rady. Pan Pietrasiewicz przyznał, że procedura skargowa na pewno będzie przedmiotem dyskusji na forum grupy roboczej. Potwierdził także, że złożonych skarg nie jest dużo i nie wynika to tylko z trudności ich składania. Skargi można składać do PFRON, a przyczyny tego stanu są bardzo złożone i z całą pewnością nie wynikają wyłącznie z trudności. Potwierdził także, że nowelizacja ustawy będzie dążyła aby ten stan poprawić. Pan Pietrasiewicz wskazał, że od pięciu lat pojawia się w przestrzeni publicznej temat stworzenia instytucji, która będzie się zajmowała kwestiami dostępności ogólnie w Polsce. Miałby ona mieć w swojej właściwości dwie obecne ustawy oraz trzecią ustawę o języku migowym. Na razie nie ma woli politycznej aby taka instytucja powstała. Być może w późniejszym czasie, po wyborach, należałoby powołać Pełnomocnika do spraw dostępności, który mógłby stać na jej czele. Do dostępności lokali wyborczych odniósł się Pan Wojakowski, który zauważył, że za dostępność lokali wyborczych odpowiada Państwowa Komisja Wyborcza jako organizator wyborów, która następnie ceduje to zadanie na samorządy. W dalszej kolejności Pełnomocnik ds. Dostępności odniósł się do realizowanego procesu skargowego. Przyznał, że w ciągu półtora roku było ponad pięćdziesiąt skarg, co stanowi niedużą liczbę. Podkreślił, że skarga może być zrealizowana dopiero kiedy instytucja publiczna nie zareaguje na zgłoszenie po upływie czternastu dni, wtedy taka skarga trafia do PFRON. Następnie członkowie Rady dyskutowali na temat sytuacji jakich byli świadkami czy uczestnikami dając przykładowe rozwiązania wskazywanych okoliczności.

Ad. 5

Po omówieniu zagadnień związanych z dostępnością Pani Przewodnicząca poruszyła temat tłumaczy przysięgłych. W drugiej kadencji Polska Rada Języka Migowego podjęła uchwałę w sprawie zmiany ustawy o tłumaczu przysięgłym. Ówczesny członek Rady reprezentujący Ministerstwo Sprawiedliwości Pan Bolesław Cieślik zorganizował spotkanie z udziałem sędziów, na którym ze strony Rady była Pani Talipska, Pani Czajkowska-Kisil i Prof. Rutkowski. Pani Przewodnicząca powiedziała, że nie ma sensu podejmować nowych uchwał skoro jest ta podjęta w poprzedniej kadencji.

Ad. 6

W części poświęconej sprawom różnym Pani Przewodnicząca poruszyła temat podjętych uchwał przez Radę poprzedniej kadencji: Uchwała nr 1/2019 Polskiej Rady Języka Migowego z dnia 28 marca 2019 r. w sprawie rekomendacji zmian w przepisach dotyczących określenia zakresu egzaminów przeprowadzanych przez Centralną Komisję Egzaminacyjną w ramach certyfikacji tłumaczy polskiego języka migowego, tłumaczy-przewodników osób głuchoniewidomych oraz transliteratorów fonogestowych oraz Uchwała nr 2/2019 Polskiej Rady Języka Migowego z dnia 6 VI 2019 r. w sprawie projektu ustawy o zmianie ustawy o języku migowym i innych środkach komunikowania się. Zauważyła, że uchwały zostały podjęte, ale prace nad dalszym ich procedowaniem nie zostały prowadzone. W dalszej części rozmowy, ze strony Pana Bartosza Margańca, pojawiło się pytanie o numer alarmowy 112 i możliwość wysyłania sms-ów o zdarzeniach zadał. Pani Maria Skarzyńska odpowiedziała, że taka możliwość jest przewidywana w systemie. Wtedy taki sms miałby też zaszyte w sobie informacje o lokalizacji, z której został wysłany. Aplikacja obsługująca usługę sms działa w dużej mierze za pomocą piktogramów, dlatego posługiwanie się językiem pisanym jest ograniczone. Pani Skarzyńska powiedziała również, że sms jest przestarzałą formą komunikacji, a dyrektywa unijna przekładana na ustawę o dostępności w Polsce – wprowadza od 2025 r. „Total Conversation” czyli wymóg zapewnienia jak najpełniejszego komunikatu. System będzie polegać na tzw. pakietowej wymianie danych, czyli komunikacji z wykorzystaniem Internetu, ponieważ od 2025 roku rozmowy między operatorem numerów alarmowych, a osobą zgłaszającą (czy osobą z niepełnosprawnościami) będzie wymagała formuły komunikacji w czasie rzeczywistym. Ta forma przekazywania informacji powinna realnie być zbliżona do rozmowy czyli osoba zgłaszająca w toku rozmowy powinna widzieć w trakcie już pisania, co pisze operator i na odwrót. A nie tak jak obecne sms-y mogące trafiać do adresata z dużym opóźnieniem. Stąd ministerstwo zastanawia się czy poprawiać komunikację sms czy przygotowywać się do tej nowej pakietowej wymiany danych. Na numer 112 nie można wysłać sms-a z telefonu, trzeba skorzystać ze specjalnej aplikacji pobranej ze sklepu Play czy Apple Store. W dalszej części rozmowy Pani Skarzyńska mówiła jak wygląda ten temat w unijnej dyrektywie i jakie są doświadczenia innych państw unijnych we wdrażaniu tej formy komunikacji.

Na końcu spotkania ustalono, że Rada dostanie z ministerstwa projekt nowelizacji ustawy o języku migowym i innych środkach komunikowania się, uzupełniony o kwestie dotyczące certyfikacji z prośbą o wyrażenie swojego stanowiska.

Ad. 7.

Po omówieniu wszystkich kwestii Pani Przewodnicząca zakończyła posiedzenie.

Protokolant

Przewodniczący Rady

A handwritten signature in blue ink, appearing to be 'J. Mur' or similar, written in a cursive style.

